

különösen jó megszívelni. Ő az első családjában, aki áttöri az osztályélet szinte áttörhetetlen keretét. Jól tanul, egy fiatal lelkes tanító felfigyel rá, meglátogatja az anyát, a szegénységben színlődő hadi özvegyet, vallatja, gyóntatja, rábeszéli, hogy polgárba járassa a fiút. Forradalmat jelent a paraszti házban már maga a tanítói látogatás is: eddig csak a végrehajtó volt az úri ember, ki házukba tette a lábát. De forradalom lett a családban arra a gondolatra is, hogy valaki közülök úri pályára megy. És különösen akkor hörkentek fel a rokonok, mikor a polgári után nem iparosnak men', de a tanítóképzőbe. S itt kezdődnek igazán a lélekcsereelő napok:

„Voltaképen itt a tanítóképzőben éreztem meg először, milyen irtózatot nehézz küzdelmet vállaltam, helyesebben: vállaltatott velem egy sorssommal törődő igaz, jó ember, mikor elhatározta, hogy feltornáztat a középosztályba. Most láttam meg, hogy hiába szabadultam meg a lehúzó terhektől, még át kell törnöm a fölöttem lévő közeget is. Most találkoztam először a középosztállyal, mint osztállyal, legalább is a szellemével és rájöttem, hogy az az ember, aki elhatározta, hogy maga mellé emel, bizony csak egy ember az osztály összességéből“.

A polgári osztály gyermekei nem akarnak mellé ülni, nagy csónak cipőjéért, cájgnadrágjéért, durva pamutharisnyáiért kinevetik s még tanárai közt is akad olyan, aki részvétlenül belemart nyomorúságába:

„Ilyen kinézéssel nem lehet tanító! Elíjednek magától a gyerekek!“ (82) Megalázotnak, alsórendűnek érezte magát s amikor nagy energiával átvégződött a társadalmi nehézségek és az anyagi terhek drótakadályain, alsórendűségi érzését ugyancsak érezte vele az a tény, hogy mikor falujában pályázott a tanítói állásra, a gazdag parasztszok partfogoltját választották meg s nem őt.

Végeredményben jól végződött a dolog. Jó, hogy Darvas a tanítóságnak azt a fajtáját tudta választani, amit az író hivatása jelent. De a pedagógusoknak mégis sok tanulsággal kínálkozik ez a történet. Nem elég a célkilűzéseket tudni, ismer-niök kell a dolgok és emberek eredetét is. Nemcsak azt, hogy *hova* mennek nö-vendékeik, de azt is: *honnan* jönnek? Mély emberszeretet és társadalomfejlődés biztos ismerete kellene az igaz nevelő munkához, mert az alsóbb osztályok ki-emelkedése csak úgy lehet organikus, ha az őstalajból hozott jó magokat növelhetik tovább. Csak az ilyen nevelőmunka biztosíthatja igazán a középosztály folytonos felfrissülését.

Kemény Gábor.

LAPSZEMLE.

Magyar Női Szemle. 1938. III. évf. 1—12. sz.

A gyakorlati irányú leányközépiskolára vonatkozó hozzászólások (a 7—8., 9—10. sz.-ban):

Csapody Vera hibáztatja, hogy a középosztály leányainak nagy tömege a gimnázium felé tódul, pedig nagyon sok nem tud ott érvényesülni, mivel más irányú az érdeklődési köre és tehetsége (kézügyesség, anyáskodó hajlam) s így sok női érték megy itt veszendőbe. Akik hamar férjhezmennek, nincsenek erre fölkészülve. A női társadalom számára tehát épen erre az iskolafajtára van szükség, amit a liceum ígér: előkészítője a tanítóképzőnek, másrészt *igazi asszonynevelő*. Nemcsak pedagógiai és szociális életpályára készít elő, hanem jó háziasszonyokat és családanyákat is nevel. Üdvös volna, ha több leánygimnázium felső tagozata mellé párhuzamosan ilyen új típusú osztályokat szerveznének. — Aggasztó jelenség csak az, hogy a magántanulás

lehetőségét kizárja, pedig a vidéki tanulók szempontjából ez életbevágóan fontos. — A gimnáziumba tódulókat felvilágosító propagandával kell áttérlni a liceumba, kiemelve a liceumnak a nevelés terén valóban áldásos reformjait.

Domonkos Lászlóné aggodalommal tölti el az új liceum tanterve; amely a leány-gimnázium egységes törzsének alsó 4 osztályára épül (latin helyett 2 élő nyelvvel). Ez megbontja a tanterv egységes szerkezetét, mert az elméleti irányú iskola egy merőben más típusú iskolában folytatódik. Ebből következik a másik hiba, hogy a liceum első osztályában még elméleti tárgyak vannak túlsúlyban és később térnek át a gyakorlati ismeretekre. Ez pedig éppen fordítottja annak, amit a fejlődéslélektan hirdet. Meg kell találni az egyensúlyt a gyakorlati és elméleti ismeretek közt. Az általános műveltség szempontjából kétséges, hogy az erős gyakorlati nevelés alapuló liceum érettségije a gimnáziuméval egyenrangúnak minősíthető-e? Nem volna szerencsés változtatás a magyar nőtársadalom számára, ha az új nevelés akár jogait korlátozná, akár szellemi nivóját süllyesztené.

Nemesné Müller Márta szükségesnek találja, hogy a nőket érintő reformok előkészítésében — mint érdekelt felek — az anyák és a neveléssel foglalkozó nők is szóhoz jussanak. — Az új liceum nagy nyereség a női jellem nevelése terén, de nagy veszteség képesítési jog szempontjából. — *A szülői hivatásra való nevelés*: úgy apai, mint anyai hivatásra való előkészítés *nemzeti kötelesség*. Ezt a célt szolgálja a liceum. — A serdülő leány természetes ösztönével fordul a gyermek felé s minden, ami ezzel összefügg (ápolás, védelem) s így a liceum, mely középpontjába a gyermeket állítja, ezen természetes alapon számíthat nagy keresletre. Mivel sok a gyakorlati munka és szűkebb az elméleti anyag, növendékeit kevésbé szelektálja, mint a gimnázium. Ez helytelen, mert a kevesebb elméleti anyag, mivel kielégíti a tanuló érdeklődési körét, valóban művelő, formáló tényező lehet s így nincs szükség az igények leszállítására. Az új liceum igazi női iskola lesz, — de nagy baj, hogy elzárja az utat az egyetem felé, mintha degradálni akarna. Ha a liceum tényleg bekapcsolja az iskolát az életbe, akkor a lányok nagy tömege önként a női pályák felé fog tódulni, — viszont, aki épen liceumi tanulmányai közben fedezi föl magában hogy erre nem alkalmas, az mit csináljon? Ez még megoldásra vár.

Vajkai Julia (11, 12. sz.) — a Népszövetség Gyermekvédelmi Bizottságának titkára — elődjéről, az angol *Eglantyne Jebb*-ről és munkásságáról emlékezik meg meleg szavakkal. E. Jebb, a *szociális gyermekvédelemnek* elhivatott, lángelkű apostola, 1919-ben Svájcban hallott először a megszállott országok gyermekeinek szenvedéseiről. Ekkor 10 font összegből megalapozta a „Save the Children Found“-ot, majd egy gyermekvédő gyűlésen az angoloktól 1000 fontot gyűjtött össze. Ezután más országok hasonló törekvéseit fogta össze a Genfi Nemzetközi Gyermekvédő Szövetségben, melynek győző és legyőzött egyaránt tagja lehetett. — Magyarországon 1919-ben kezdődött a segélyezés (élelmezés, felruházás, árvaházak felsegélyezése). E. Jebb a preventív gyermekgondozás híve volt, s ezt úgy akarta megvalósítani, hogy az illető ország meglévő gyermekvédelmi szervezetébe beilleszthető legyen. Főleg a segélyező célú, kísérleti munka érdekelt s ezért rokonszenvenvel kísérté az Union magyarországi munkáját, a Save the Children Found munkaiskoláinak (óvodák, napközi otthonok) működését. (A bpesti óvoda-napközi-otthonok mintájára szervezték meg Angliában és Amerikában sokezer hasonló intézményt.) A *munkaiskola* gondolata abból nőtt ki, hogy az ismétlő-iskolás gyermek számára, — aki legkevesebb védelemben részesül és a legtöbb veszélynek van kitéve, — nem elég a segélyezés, hanem foglalkoztatni is kell őket, mégpedig a rájuk váró életre elő-

készíteni. A gépesített iparban foglalkoztatott fiatalok hiányzó tanoncidejét kellett ennek az iskolának pótolni, amely egyszersmind kísérleti-nevelési laboratóriuma a jövő gyári munkásságának. Az iskola eredményeit és kipróbált módszerét a 8 osztályú elemire épülő továbbképző is felhasználhatná, mert a munkábalépés korhatárát a 16. évre kell emelni. (Sajnos nálunk a törvény megengedi, hogy a 12—13 éves gyermek munkábalépjen.) Miss Jebb felismerte, hogy Magyarország igen alkalmas terület a kísérleti munkai-kola működésére, mert itt még nincs gyárimunkás nemzedék, — viszont a munkásságnak joga és szüksége van sajátos továbbképzésre. A magyar gyermek könnyen fejleszthető, a munkáskvalitásokat megfelelő módszerrel könnyen megszerezheti, a nélkül, hogy egyéb képességei elsenyvednének. — E. Jebb szerepe a munkaiskolák megalapozásában: a munka értékének felismerése és a benne való hit volt. E. Jebb nagy hatása egyéniségében rejlett: meglátott olyan dolgokat, melyeket csak a jövő igazolt. „A gyermek jogairól” szóló szövege túléli minden művét: alapítója lett a háború utáni gyermekvédelmi törvényeknek az egész világon. Szerény volt, de tántoríthatatlan munkájában, élete céljának megvalósításában: a gyermekvédelem fejlesztésében. Hitt ebben a szent ügyben és abban, hogy az emberiségnek fel kell ismernie ennek az ügynek a fontosságát. Ez a hit ad erőt ma is munkatársainak, akik a közömbösség göröngyös útjain akarják megvalósítani ennek a lángelkű szent és nagyvonalú „diplomatanő”-nek terveit.

Hoffmann Marianne arról ír cikket, hogy a fiatalok bíróságában milyen szükséges volna női bíró is. Kiváló szakértelemmel és véleményével rendelkező, lélektani-pedagógiai ismeretekkel, szociális érzéssel bíró nők csak hasznosan működhetnének közre. Különösen, ha leánygyermek áll a bírák előtt, a női bírák megértő, anyai gyengédsége, a női lélek fejlődésének ismerete csak elősegíthetné a bűnöző gyermek megnyilatkozását. A váloperek és gyermektartási perek bírái között is kellene nőnek lenni, mert a nő megérzése és együttérzése — kellő jogi ismeret mellett — sok esetben megakadályozhatná a család felbomlását: mert a család és a gyermek érdekeit képviselné. Magyarországon még nincs női bíró, de a külföldi államok (Lengyelország, Anglia, Amerika) megbecsülik értékes munkájukat. Nálunk csak pártfogóként működhetnek a fiatalok bírósága mellett: felderítik azon körülményeket, melyek a fiatalok bűnöző életviszonyi, erkölcsi és értelmi fejlődésre vonatkoznak. Határozathozatal után pedig a felügyelet tartozik rá: ez a kisegítő nevelés, melynek fontossága épen eredményességében rejlik. Ez nehéz, felelősségteljes munka, melyhez testi-lelki egészség, kiegyensúlyozottság és képesítés kell.

(N. L.)

Láthatár 1938. 1—12 sz.

5. sz. *Erdélyi unitárius iskolák az 1934—35. tanévben.* E tanévben 2. unitárius középiskola (Kolozsvár és Székelykeresztúr) működött Erdélyben 182, illetve 142 tanulóval. Az elemi iskolák száma 35, ezekben 51 tanerő működött és 1929 gyermek tanult.

7—8. sz. *Magyar iskolázás Amerikában. Fáy-Fischer Andor.* A cikkíró az amerikai magyar iskolák fontos szerepét és azokat a nagy nehézségeket ismerteti, amelyekkel meg kell küzdeniük. A bevándoroltak gyermeke az amerikai népiskolában csak angolul tanul s az egyházak lelkeszeire és tanítóira vár a nagy feladat, hogy ezeket a gyermekeket anyanyelvükre megtanítsák s a magyarsághoz való tartozás érzését ébren tartsák bennük. Az amerikai magyarok nagy tömege szegény sorsban